

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

Festskrift til Vagn Dybdahl. Redigeret af FINN H. LAURIDSEN. Erhvervsarkivet, Århus, 1987. 477 s. Ill. 146,40 kr.

Naturligt nok er det erhvervshistoriske perspektiv dominerende i dette festskrift i anledning af rigsarkivar Vagn Dybdahls 65 års dag. Flertallet af de ialt 22 artikler behandler sociale, politiske og økonomiske sider heraf, med tidsmæssigt tyngdepunkt i sidste tredjedel af forrige århundrede og begyndelsen af dette, og med en overvægt på de tertiære erhverv, kildenære undersøgelser over handel, organisationer og samspillet mellem lovgivning, administration og erhvervene. Et fåtal beskæftiger sig med industri, ingen med landbruget. Som sådan afspejler indholdet meget godt den forskningsindsats, der har rod i Dybdahls eget virke ved opbygningen af Erhvervsarkivet, og iøvrigt også – som det fremgår af *Erik Korr Johansens* artikel i bogen – arkivets materialemæssige tyngdepunkt, hvor handelsarkiver, der generelt ligger længere tilbage i tiden end industri- og håndværksarkiver, sammen med arkiver fra pengevæsen, forsikring og anden forretningsservice, er relativt talrigest.

Netop fra en tidligere periode kommer handelshistoriske bidrag fra *Henrik Vedel-Smith* og *Finn Lauridsen*. Med afsæt i enkeltstående kilder, hoved- og kopibøger, beskrives handelspraksis hos hhv. et Nakskov-købmandshus i slutningen af 1700-tallet og en blandet landhandel på Thyholm i det 19. århundredes begyndelse; et tydeligvis mere bærekraftigt kildemateriale giver *Ole Degn* mulighed for i sin artikel at måle omfanget af det århusianske bidrag til den danske skibsfart i midten af det 17. århundrede. I sin artikel om flådemagt og protektionisme behandler *Henrik Becker-Christensen* en side af merkantilismens magt- og erhvervspolitiske foranstaltninger: defensionsskibsordningen, og belyser, hvorledes den gradvis ændrede karakter som politisk instrument. Forskellige sider af prisregulering og konkurrenceforhold i handel og næring tages op af *Jørgen Fink* i en organisationshistorisk artikel om den nye lavsbevægelse indenfor byggefagene i begyndelsen af århundredet, af *Inger Dübeck* i en retshistorisk gennemgang af konkurrencerettens udvikling i Danmark, af *Birgit Nüchel Thomsen* i en analyse af erhvervsorganisationers indflydelse på lovgivningsarbejdet, med eksempel i prisaftaleloven af 1931, og af *Lise Østerborg*, der forfølger sider af patentvæsenet under 2. Verdenskrig og retsopgøret efter besættelsen.

Lægestandens forhold behandler *Knud Holch Andersen* i et socialhistorisk billede af en jysk lægepraksis i begyndelsen af århundredet, mens *Erik Strange Petersen* tager sig af de konflikter mellem lægestand og sygekassebevægelsen, der omkring århundredskiftet indvarslede det moderne forhold mellem de to parter i den primære sundhedstjeneste.

Som berørt ovenfor indeholder festskriftet kun få bidrag til industriens og håndværkets historie. Udover et par biografiske skitser over Kaspar Rostrup og

J.C. Jacobsen af *Henrik Fode*, hhv. *Kristof Glamann*, behandles forholdene i tændstikindustrien op til tændstikloven af 1874 i detaljer af *Ib Gejl*; *H.C. Johansens* mere problemstyrede bidrag tager et aktuelt forskningsemne op, de multi- eller transnationale selskabers udvikling før 1914, og placerer Danmark ind på landkortet. – Titlen på *Per Bojes* indlæg, Virksomhedshistorie uden virksomhedsregnskaber, vækker forhåbning om for et øjeblik at slippe arkivalierne af syne, men refererer nu til forfatterens tidligere bog om Thomas B. Thrige, hvis resultater vedr. virksomhedens økonomiske udvikling kan berigtiges ved hjælp af nogle af firmaets netop genfundne statusbøger.

Således kommer Festskrift til Vagn Dybdahl landet og tiden rundt i arkivnære studier med respekt for detaljen; en undtagelse repræsenterer *Bjarne Hastrups* tour de force over 'den skandinaviske udviklingsmodel i historisk belysning', der slet ikke tynges af kildehenvisninger – og så savner man dem jo alligevel.

Annegrete Dybdahl har udarbejdet en bibliografi over Dybdahls omfattende og mangesidige forfatterskab.

Hans Kryger Larsen

RUDI THOMSEN (red.): Det athenske demokrati i samtidens og eftertidens syn I-II. Århus, Sfinx, 1986. 734 s. med 100 ill. 325 kr. (indb.)

Institut til belysning af middelhavsområdets kulturelle arv, også kaldet Orbis Terrarum, har til huse v. Århus Universitet og udgiver bl.a. det fortrinlige populære tidsskrift *Sfinx*. En gruppe medarbejdere har under ledelse af professor Rudi Thomsen taget sig for at skildre synet på det athenske demokrati fra samtid til nutid. Herudaf er kommet to svære bind med små 30 bidrag af forskellig længde, men alle af stor lødighed. Bd. 1 koncentrerer sig om grækernes eget syn på denne ejendommelige styreform, og det er naturligt, at Mogens Herman Hansen lægger for med en forbilledlig klar fremstilling af det athenske demokrati-traditionens og mytens baggrund. Få har som han overblik over den attiske statsforfatning og dens funktion ud i alle krinkelkroge, og det er her lykkedes ham på lidt over 70 sider at give et fortrinligt indtryk af demokratiets funktion. Herpå følger en række essays om demokratisyn i den samtidige litteratur, teateret v. Holger Friis Johansen, hos talerne v. Signe Isager, hos historikerne v. Bodil Due og hos den anonyme forfatter, som her efter engelsk skik kaldes den gamle oligark, v. Rudi Thomsen. Denne afhandling er udstyret med et endog meget omhyggeligt noteapparat, hvad der kan skyldes, at hovedredaktøren ikke har villet skære i sig selv – men det har i høj grad sin berettigelse, fordi det jo netop er denne traktat, der var temaet for Hartvig Frischs doktordisputats, »Athenernes Statsforfatning. En filologisk-historisk analyse af Pseudoxenophons skrift de re publica Atheniensium« fra 1941. I dette skrift, der senere udkom på engelsk, bringes dels en tekst og dels en oversættelse med en udførlig dansk kommentar, og Rudi Thomsen har nu i en fyldig forskningsdiskussion ført traditionen videre, så at dette særprægede forfatterskab og diskussionen om det nu er let tilgængelig for danske læsere. Taleren Isokrates fra IV. årh. får sit eget kapitel med undertitlen »en konservativ demokrat« v. Otto Steen Due, mens Mogens Herman Hansen tager sig af sofisterne og filosofferne Sokrates, Platon og Aristoteles.